

Global Affairs
Canada

Affaires mondiales
Canada

Жендэрийн дүн шинжилгээнд өргөнөөр хэрэглэгддэг үгс

Эх сурвалж: Гарын авлагын Бүлэг 4-ийн 39-44-р нүүр

Агуулга

Хүйс ба жендэр

**Өрөөсгөл ойлголт,
эр хүйсийг голлох
хандлага**

**Жендэрийн
харалган байдал**

**Хүйсээр ангилсан
шалгуур үзүүлэлт
ба хэмжигдэхүүн**

Жендэрийн аудит

**Эрх тэгш байдал,
тэгш эрхийг хангах
бодлого**

Жендэрийн дүн шинжилгээн дэх хүйсийн асуудал

- Хүйс гэдэгт хүн болон амьтны **биологийн шинж чанарын цогцыг** ойлгоно. Энэ нь үндсэндээ хромсом, генийн мэдээлэл, дааврын түвшин ба ажиллагаа, нөхөн үржихүйн буюу бэлэг эрхтэн зэрэг бие махбодын болон биологийн шинж чанаруудтай холбоотой байдаг.
- Хүйс нь ихэнхдээ эрэгтэй ба эмэгтэй гэсэн 2 ангилалд хуваагддаг.

Жендэр

- Жендэр гэдэг нь **охид, эмэгтэйчүүд, хөвгүүд, эрэгтэйчүүд, өөр жендэрийн хүмүүст нийгмийн зүгээс тохоосон үүрэг, зан төлөв, илэрхийлэл ба дүр төрх** юм.
- Энэ нь хүмүүс өөрсдийгөө болон бусдыг хэрхэн үзэж, биеэ авч явах болон харилцах, нийгэм дэх эрх мэдэл ба нөөц баялгийг хуваарилахад хэрхэн оролцох байдалд нөлөөлдөг.

Өрөөсгөл хандлага

- Өрөөсгөл хандлага гэдэг нь нэг зүйл, хүн, эсвэл хүн амын бүлэгт бусадтай нь харьцуулахад ихэвчлэн шударга бусад тооцогдохуйц тэнцвэргүй байдлаар илүүд үзэх эсвэл эсэргүүцэх хандлага юм.
- Ямар ч соёлын орчинд хүмүүст бага балчир наснаас нь эхлэн өрөөсгөл хандлага өөрөө анзаараагүй байхад нь суудаг.
- Хүмүүс аль нэг хүн, тодорхой гарал угсаатан, хүйсийн баримжаа, бэлгийн чиг баримжаа, үндэстэн, шашин шүтлэг, нийгмийн анги давхарга, улс төрийн нам, онолын ухагдахуун, эрдэм шинжилгээний хүрээн дэх ойлголт, төрөл зүйлийг эсэргүүцсэн эсвэл таашаасан өрөөсгөл ойлголттой болж болно.

Эр хүйсийг голлох өрөөсгөл хандлага

- Хүмүүс орчин үеийн нийгэмд жендэрийн тэгш бус байдал байхгүй болсон гэж үгүйсгэдэг ч жендэрээр ялгаварлан гадуурхах үзэгдэл амь бөхтэй оршсоор буйг олон судалгаа нотолж байна.
- Бусад бүх зүйл дээр эн тэнцүү байсан ч эрчүүдтэй харьцуулбал эмэгтэйчүүд тодорхой талбарт ялгаварлагдсан хэвээр буйг судалгаа бэлхнээ харуулдаг. Ерөнхийдөө эрчүүд илүү чадварлаг гэж үздэг (илүү ур чадвартай гэдгийг нь нотлох баримт байхгүй ч) хандлагаас шалтгаалсан байх талтай.

Бодлогод эр хүйсийг голлох хандлага

- Аливаа бодлогод эр хүйсийг голлосноор “жендэрийг харгалзан үзэлгүйгээр эрэгтэй хүний өнцгөөс асуудлыг харж шийдвэрлэхэд” хүргэдэг.
- Энэ нь феминист онолчдын тодорхойлсноор голдуу эрэгтэй нийгэм судлаачид нь зөвхөн эрэгтэй хүний өнцгөөс асуудалд анхаарал хандуулан судалж гарсан үр дүн нь эмэгтэйчүүдэд ч мөн адил хамаарна гэж үзэх үзэл хандлага юм.
- Энэ хандлага нь бодлого боловсруулах гэх мэт ямар ч төрлийн оюуны ажилд илүү ажиглагддаг.

Жендэрийн харалган байдал

- Жендэрийн харалган байдал гэдэг нь биологийн болон түүхээс уламжлагдан тогтсон ялгаатай байдлыг нь үл харгалзан бүх жендэрийн хүмүүст адилхан хандах байдлыг илэрхийлэхэд ашигладаг нэр томьёо юм.
- Нүүрэн дээрээ тэгш байдал тогтоохын төлөө ахиц гаргах сайхан алхам хийж байгаа мэт харагдаж болох ч угтаа хүмүүст яг адилхан хандах нь сөрөг үр дагавартай.
- Ялгаатай байдлыг анхааралгүй орхигдуулснаар эмэгтэйчүүд тэгш эрх эдэлж чадахгүйд хүрдэг.

Хүйсээр ангилсан шалгуур үзүүлэлт

- Эрэгтэй, эмэгтэй хүйсээр нь ангилан цуглуулж, тайлагнадаг аливаа мэдээ, тоон мэдээлэл юм.

Жендэрийн аудит

- Жендэрийн аудит нь бодлого, хөтөлбөр, зохион байгуулалтын бүтэц, үйл ажиллагааны дүрэм журам (шийдвэр гаргах үйл явцыг оруулаад) болон холбогдох төсөвт жендэрийн тэгш байдал хэдий хэр үр дүнтэй тусгагдсаныг үнэлдэг.

Эрх тэгш байдал

- Жендэрийн тэгш байдал гэдэг нь эмэгтэй, эрэгтэй хүмүүс бүх зүйлд ижил байр суурь, статустай байхыг хэлнэ.
- Жендэрийн тэгш байдал гэдэг нь эмэгтэй, эрэгтэй хүмүүс эрхээ бүрэн эдлэх тэгш нөхцөлөөр хангагдаж, үндэсний, улс төр, эдийн засаг, нийгэм, соёлын хөгжилд хувь нэмрээ оруулах болон түүний үр шимээс хүртэх тэгш боломжтой байхыг хэлнэ.
- Олон улсын гэрээ хэлэлцээрүүд, конвенц нь эрх тэгш байдлыг голлон дурддаг.

Тэгш эрх

- Жендэрийн тэгш эрх нь эмэгтэй, эрэгтэй хүмүүсийн дунд шударга байдлыг тогтоох үйл явц юм.
- Шударга байдлыг хангахын тулд ихэвчлэн эмэгтэй, эрэгтэй хүмүүс амжилт олох шударга, тэгш боломж бүхий орчин нөхцөлд ажиллаж, амьдрахад нь саад болдог уламжлагдан тогтсон түүхэн болон нийгмийн сул талыг нөхөн тэнцэтгэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх нь зүйтэй.
- Тэгш эрх нь эрх тэгш байдал тогтох үндэс юм.

Эрх тэгш байдал, тэгш эрхийг хангах бодлого

Энэ бодлого нь дараах зорилготой:

- Нийгэмд тогтвортой хөгжлийг бий болгохын тулд шийдвэр гаргахад эмэгтэйчүүдийн оролцоог эрэгтэйчүүдтэй ижил түвшинд хүргэн сайжруулах;
- Эмэгтэйчүүд, охидод хүний эрхээ бүрэн эдлэхэд нь туслах;
- Хөгжлийн үр шим, нөөц баялгаас хүртэх, түүнд хяналт тавих байдал дахь жендэрийн тэгш бус байдлыг бууруулах.

Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт

- Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт (ЖМТ)-ийн зорилго нь засгийн газар төсвийн орлого, зарлагаа эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүст тэгш шударга байхаар төлөвлөхөд туслах явдал юм.
- Энэхүү зорилгыг илэрхийлэхэд олон нэршил ашиглагддаг. Үүнд: жендэрийн мэдрэмжтэй төсөв, хүйсээр ангилсан төсөв, жендэрийн төсвийн аудит, эмэгтэйчүүдийн төсөв, жендэрийн төсөв, тэгш хүртээмжтэй төсөв гм.

Global Affairs
Canada

Affaires mondiales
Canada

Баярлалаа.

